

Islám: Ženské oblečení a jeho vliv na život muslimských žen v moderním světě

Nicole Aristava, Katerina Novikova

Úvod

Islám se mezi ostatními monoteistickými náboženstvími vyděluje svou zvláštní přísností a plnou kontrolou všech odvětví lidského života. Stejná přísnost se týká i oblečení, zejména ženského. Celý svět, a zejména západní, se dívá a často opravdu nerozumí islámské tradici oblékání žen. Islámské ženy narážejí na velkou míru nepochopení, agresivity a zákazů, jak ze strany muslimských zemí, tak i ze strany zemí evropských. Ve své práci jsme osvětlily původ a poslání muslimského ženského oblečení a osobní význam tohoto oblečení pro muslimské ženy. V roli respondentek vystoupily mladé muslimské dívky s různými zvyky nošení hidžábu v každodenním životě, ale s dost podobným pohledem na věc a svou víru. Hovořily jsme s nimi o tom, proč se mladá muslimská generace rozhoduje zachovat tradice nebo je odmítnout.

Cíl práce

Cílem této práce bylo zhodnotit, proč je otázka islámského ženského oblečení v muslimských i nemuslimských zemích stále aktuální. Jak toto oblečení ovlivňuje život žen, a to jak stoupenek hidžábu, tak i těch, které by hidžáb nebo jiný druh oblečení s radostí nenosily, ale nosit jej musejí kvůli odsouzení v islámských zemích.

Podotázky:

1. Jaké je tradiční oblečení stoupenek islámu? *Jaká jsou pravidla pro oblékání žen podle Koránu?*
2. Proč muslimky zanechávají tradice nošení tradičního oblečení úplně a při stěhování do České republiky? Jaký je význam tradičního oblečení pro stoupenky islámu?
3. Jaké jsou rozdíly mezi chápáním zahalování v Evropě a v muslimských zemích? Jak se k zahalování stavějí Češi a Evropané?

Literární rešerše

V knize „Muslimové a jejich svět“⁽¹⁾ Miloš Mendel kládě otázku, která zní „Musejí muslimské ženy chodit zahalené?“. V odpověď vkládá krátkou historii zahalování v předislámském období, a píše, že se v tom období ženy nezahalovaly, a že nošení pokrývky obličeje se vyskytovalo především ve střeadoasyrském období. Výkazuje názor, že muslimská pokrývka teď je většinou jen daň tradice, a že více a více muslimských států se zbavují přísné státní politiky nosení pokrývky, a v jednom místě

můžete teď potkat ženu v hidžábu nebo burce a naopak s rozpuštěnými vlasy. Také mluví o ranní dětskou kultivaci islámu a sebeidentifikace holek s kulturní kořeny.

V rozhovoru, který s Lubošem Kropáčkem vedli kulturní redaktor Jan Paulas a evangelický farář Martin T. Zikmund²⁾, najde čtenář odpovědi na celou řadu otázek, mezi který vyskytuje i krátká diskuze o roli tradičního muslimského oblečení v životě žen. Kropáček rozvažuje o útlaku a náboženské svobodě v oblečení islámských žen. Svůj vlastní názor neuvádí, ale dává příklady slov muslimských aktivistek, které vystupuje jak za osvobození od pokrývek, tak i o velkém duchovním významu tradičního oblečení. Takže prohází otázku změny postavení muslimské ženy ve společnosti.

Záměrem knihy „Islám: historie, současnost a perspektivy“ autorky Carole Hillenbrand³⁾ je představit v 11 kapitolách islámskou víru a praxi v historickém, společenském a politickém kontextu. Kapitola 10 celkem věnovaná ženě uvnitř islámské kultury a společnosti. Autorka dává přednost výzkumu roli muslimské ženy v společnosti na různých historických etapách jejího rozvoje až do dnes, ale bohužel kulturou oblečení v srovnání s ostatními podotázkami se zabývá minimálně. Věnuje stránky jenom popisu druhu oblečení a historickému kontextu. Dal rozebírá biografie známých muslimek a moderní feminismus.

Ve své diplomové práci **Hijab as Dress: Muslim Women's Clothing Strategies in Contemporary Finland⁴⁾** Anna-Mari Almila se zabývá takovými otázkami jako Hidžáb a globalizace, móda a tradiční muslimské oblečení, etnografie a také určité různými zvláštnostmi, které jsou spojeny s Finskem. Ona provedla hodně rozhovorů s různými respondenty a opírala se ve své práci na jejich odpovědi. Ve své práci ona rozebírá nutnost a důležitost hidžábu v moderním, především Evropském, světě. Seznamuje čtenáře s problémy, se kterými se sráží muslimka ve Finsku a Evropě, a snaží si najít původ a řešení těchto problémů se Evropského pohledu a pohledu muslimek. Tato práce rozebírá aspekt tradičního muslimského oblečení ze strany politiky, výchovy, historie a jiných faktorů, které ovlivňují výběr žen mimo náboženství.

Ve článku „**‘It's a part of me, I feel naked without it': Choice, agency and identity for Muslim women who wear the niqab**“⁵⁾ Zempi se zabývá problémem žen v nikabu v Evropě. Autorka se snaží se vyznat v protimuslimské náladě společnosti a opírá se na slova samotných žen a na jejich názor a pochopení situace. Ona provádí svou analýzu situace kolem nikabu skrz různé sociální strany života muslimek, ale se omezuje otázkou nikabu a ignoruje velký počet žen v Evropě, které dávají přednost jiným druhům muslimského oblečení. Celkem práce obsahuje hodně komentářů respondentek, což pomáhá lépe pochopit jejich osobní pocity kolem různých situací.

O postavení žen v islámské společnosti a islámských žen v západní společnosti, napsala **bakalářskou práci Lucie Michňáková⁶⁾**. Lucie se ve své práci zabývá statusem ženy od řádků v Koránu do dnešních islámských feministek, procházející skrz stanovení pozice žen a tradice jejich chování a oblečení během času. Ona se snaží se vyznat v původu těchto nebo jiných momentů života islámských žen, které dnes považujeme za obvyklé, a také se snaží najít původ negativních vztahů k hidžábu jak u islámských žen, tak i u Evropanů a ostatního světa.

Tématem tradičního oblečení stoupenek islámu také se zabývá **Tomáš Karlík ve svém článku o dějinách zahalování⁷⁾**. Proč nádherné muslimky skrývají tváře? Všem dobře známý populačně-naučný časopis National Geographic Magazine. Autorem článku je Tomáš Karlík, který ve své práci klade důraz na to, že zvyk nosit hidžáb (závoj přes obličej) ale i v Evropě i přestože dnešní době většina Evropanů považuje tento zvyk za něco barbarského. Takže přicházíme k tomu, že závoje existovali i před islámem. Karlík dává odkaz na práci amerického (Will Durand) který ve svém díle History of Civilization tvrdí, že závoje byly rozšířené i v Persii i v Byzanci jako symbol bohatství a v starověkých židovských kmenech nezahalených žen trestali. Překvapujícím autorem nachází i to, že zahalené nechodily po většinu života ani manželky Mohammeda a v Koránu, posvátné knize muslimů,

o tom zní jen dvakrát. Na konci Karlík zdůrazňuji, že před 40 lety zvyk nosit závoje byl považován za archaický a že se toho drželo několik procent muslimek.

Metodologie

Nejvhodnějším způsobem, jak se seznámit s prostředím ženského oblečení v islámu, byla metoda kvalitativního výzkumu. Metoda kvalitativního výzkumu spočívá v získávání informací o podstatě problému na základě relativně malého počtu respondentů a pozorování. Co se týká techniky, zvolily jsme si polostandardizovaný rozhovor. Tato technika předpokládá přímou interakci mezi výzkumníkem a respondentem. Získávaly jsme informace na předem zvolené téma – to znamená, že jsme si předem vytvořily strukturu a připravily některé otázky. Polostandardizovaný rozhovor umožňuje situační reakci tazatele na případné nově získané informace, které se objeví mimo předem danou strukturu rozhovoru. Záporným aspektem takového rozhovoru je to, že respondent může v odpovědích uhnout od nastoleného tématu nebo může říkat nepodstatné věci.

Respondentky pro svůj výzkum jsme se snažily nalézt prostřednictvím muslimské komunity na Facebooku, to se nám ale vůbec nepodařilo. Nakonec jsme jednu respondentku (Zoha) našly v areálu ČZU Praha a druhou (Manar) zcela náhodně v McDonaldu. Domluvily jsme si s nimi schůzku, na niž Zoha s sebou přivedla i svou kamarádku Manan z Libye. Manan se pak stala naší třetí respondentkou. Během přípravy na rozhovor jsme získaly určité vědomosti z oblasti islámu. Při samotném rozhovoru jsme se o nich ale nijak nezmiňovaly, zajímal nás vlastní pohled respondentek na jejich kulturu. Rozhovor jsme zaznamenávaly pomocí diktafonu a zároveň jsme si dělaly písemné poznámky. Nejobtížnější částí pro nás byla příprava otázek pro rozhovor, protože jsme nebyly detailně seznámeny s každodenním životem muslimské dívky. S respondentkami jsme hovořily anglicky. Při schůzce s dívkami jsme používaly pouze techniku polostandardizovaného rozhovoru. V některých momentech, když dívky přesně nechápaly naše otázky a nevěděly, jak nám odpovědět, jsme vedly řízený rozhovor. Pokud ale otázkám rozuměly dobře, nechávaly jsme je volně mluvit a posouvaly je k neřízenému rozhovoru.

Manar je devatenáctiletá dívka ze Saudské Arábie. Studuje v přípravném kurzu na lékařské fakultě Univerzity Karlovy v angličtině. Po ukončení studia se chce vrátit zpátky ke své rodině. V běžném životě stále nosí hidžáb. Je příslušnicí skupiny šíitů.

Zoha je dvacetiletá dívka z Pákistánu. Po ukončení odborné školy v Pákistánu se rozhodla studovat ekonomii a management v Praze na ČZU. Neumí česky, přestože celá její rodina žije v České republice kvůli podniku jejího otce. V běžném životě stále nosí hidžáb. Je příslušnicí skupiny sunnitů.

Manan (jméno je změněno) je dvacet pět let a pochází z Libye. Studuje spolu se Zohou. Hidžáb nosí jenom, když se vrací domů. Je příslušnicí skupiny sunnitů.

Praktická část práce

Historie Islámu

Islám sahá svými prstíky do sedmého století. Jeho zakladatelem byl dobře známý náboženský a politický vůdce, mimo jiné objevitel Madagaskaru prorok Mohamed. Klíčovou událostí počátku dějin islámu byla takzvaná hidžra v roce 622, kdy Mohamed se svými přívrženci přesídlil z Mekky do Medíny. Díky islámské expanzi, vojenským výbojům arabských vyznavačů islámu, se do počátku osmého století islám rychle rozšířil do velké části Středomoří.

V původně jednotné obci věřících však již v polovině sedmého století nastal rozkol v otázce nástupnictví a v pojetí nejvyšší nábožensko-politické hodnosti imáma a chalífy. Většina muslimů, později nazvaná sunnité (sunna), uznává právní moc volby prvních čtyř chalífů. Proti nim se postavili stoupenci Alího, arabsky nazývaní ší'at Alí (šíité). Ti tvoří frakci, podle níž funkce imáma přísluší pouze prorokově rodině. Třetí frakcí je cháridža, která tvrdí, že imámem má být zvolen vždy nejbožnější muslim bez ohledu na původ. Dnes představují sunnité asi 90 % všech muslimů, šíité (včetně různých odnoží) asi 10 % a cháridžovci tvoří pouze několik menších enkláv.

Již v den smrti proroka Mohameda, 8. června 632 se jeho blízcí spolupracovníci Umar ibn al-Chattáb, Abú Ubajda a Abú Bakr rozhodli rázným vystoupením zabránit hrozícímu rozpadu muslimské obce. Tak 9. června 632 vznikl chalífát a Abú Bakr se stal prvním chalífou. V polovině osmého století, kdy dosáhl svého největšího územního rozmachu, sahal chalífát od Pyrenejského poloostrova přes severní Afriku a Blízký východ až k řece Indu. Za soudobý ekvivalent chalífátu, zaměřený na náboženskou koordinaci muslimských států a ochranu zájmů muslimů, může být považována Organizace islámské spolupráce, která vznikla v roce 2011 přejmenováním z Organizace islámské konference, založené v Maroku roku 1969. K myšlence chalífátu se v průběhu dvacátého století hlásily radikální muslimské skupiny z Indie, Iráku, Pákistánu a Afghánistánu.

Na obr.: ukázka šíření Chalífátu a souběžně islámu od roku 632.⁸⁾

Jaké je tradiční oblečení stoupenek islámu?

Druhy dnešního muslimského oblečení:

Burkiny

Obr.2⁹⁾

Takzvané islámské plavky navrhla Australanka libanonského původu Aheda Zanettiová v Sydney. Tyto plavky zakrývají celé tělo včetně vlasů až po kotníky, aby si muslimky mohly užít pobytu na pláži a současně neporušovaly principy svého náboženství. ¹⁰⁾ **Hidžáb**

Obr.3¹¹⁾

Nejrozšířenější pokrývkou hlavy muslimských žen je hidžáb, tedy šátek zakrývající vlasy, ramena, šíji a dekolt. K vidění je ve všech muslimských zemích, kde zvyklosti či legislativa nevyžadují přísnější zahalení. Také u muslimek žijících v evropských zemích je hidžáb nejčastější pokrývkou hlavy. ¹²⁾

Šajla

Obr.4¹³⁾

Šajla je dlouhý pruh látky zakrývající hlavu a ramena. Některé ženy si s ním ale zakrývají i obličej, což je může v řadě evropských zemí dostat do problémů. Spolu se šajlou nosívají muslimky také černé rukavice. ¹⁴⁾

Nikáb

Obr.5¹⁵⁾

Nikáb je závoj, který se nosí na běžném oděvu, a zakrývá vše kromě očí. Nosí se v Saúdské Arábii, Ománu, Jemenu, Spojených arabských emirátech, Kuvajtu a Kataru. Podle jednoho názoru je nošení nikábu vyjádřením lásky k bohu, podle jiných výkladů se nosí proto, že žena nesmí na veřejnosti odhalit tvář.¹⁶⁾

Burka

Obr.6¹⁷⁾

Tradiční pokrývkou hlavy a těla muslimských žen je burka. Zakrývá celé tělo včetně očí, které kryje mřížka. Nosí se v Afghánistánu, Pákistánu, Bangladéši a Spojených arabských emirátech.¹⁸⁾

Čádor

Obr.7¹⁹⁾

Čádor je plášť, jenž ženu zahaluje od hlavy až k patě. Jediné, co je z jejího těla vidět, je obličej. Nosí jej především starší Íránky na venkově.²⁰⁾

Abája

Obr.8²¹⁾

Abája je druh svrchního oděvu, který nosí muslimské ženy na veřejnosti nejen v muslimských zemích, ale i všude tam, kde to není zakázáno. Jejím hlavním účelem je zakrýt celé ženino tělo, aby nepůsobilo necudně a nepřitahovalo pozornost okolí. Nejčastěji je černé barvy a střihem připomíná volné šaty.²²⁾

Pohodlí a povinnost

Na první pohled mají muslimky široké spektrum druhů tradičního i moderně modifikovaného tradičního oblečení. Všechny představené modely jsou však příliš podobné jedinému standardu, jenž původně (a někdy i dodnes) sledoval jenom jeden účel uvedený v Koránu: oblékat se skromně a zakrývat nežádoucí části těla. Těmi jsou hlavně ruce a hlava. „Nemůžete nosit hidžáb a krátké rukávy. Hidžáb musí být vždy spojen pouze s dlouhými rukávy“, říká naše respondentka Manar. Tento princip od začátku ignoroval pohodlí a, jak uvádí profesorka Nikkie Keddie²³⁾, žádným způsobem nevycházel z Koránu. Profesorka Keddie upozorňuje, že v raných obdobích Islámských dějin měly ženy ohledně zahalování značnou svobodu. V předislámské Arábii ale bylo někdy vyžadováno, aby si ženy zakrývaly vlasy a obličej. Nedělo se to ovšem z náboženských důvodů, jednalo se spíše o kulturní fenomén. Lze tak říci, že zahalování žen má kořeny už v pohanských kulturách, kde bylo praktikováno z různých důvodů, a islám tuto tradici prostě převzal.

Farzana Hassan ve své práci²⁴⁾ také poukazuje na slova Leily Ahmed: „Zahalování tváře existovalo už před islámem, a v podstatě se nejedná o islámskou tradici. Někteří historici naznačují, že kořeny zahalování sahají do starověké řecké a byzantské kultury. V těchto spíše elitářských kulturách zahalování sloužilo jako ochrana ženy ve společnosti založené na třídním a společenském postavení. Vycházelo z předpokladu, že ženy ze šlechtických vrstev by ztratily mnohem více, pokud by byly zneuctěny.“

Naše respondentky si poprvé oblékly hidžáb v různém věku, obecné pravidlo ale říká, že se dívky mají zahalovat od první menstruace.

Manar: „Dívky si obvykle poprvé oblékají hidžáb při první menstruaci.“

Zoha: „Nosím hidžáb pět let (od šestnácti let).“

Co se týká pohodlí, kultura se dnes přizpůsobuje životu žen a stále více přitom ignoruje předpisy dané Koránem. Zoha říká: „Mohu nosit džíny, ale vždycky si přikrývám vlasy. Některé ženy si budou přikrývat vlasy a budou nosit burku. Záleží na tom, jak se cítíte a jak se chcete oblékat.“ Barvy a materiály jsou dnes také neomezené. Zoha pokračuje: „Můžete nosit jakoukoliv barvu hidžábu. Právě teď mám na sobě růžovou. V Saúdské Arábii je lepší nosit hidžáb černý.“ V některých zemích ale

dosud zákon stojí výše než ženské pohodlí. Naše respondentka ze Saudské Arábie nám o pravidlech ve své zemi nic neřekla. Manan z Libye, která v každodenním životě v Evropě odmítla nošení hidžábu, si jej při návratu domů stejně musí oblékat, narozdíl od Zohy a Manar. Pravidla nošení ale také nejsou tak přísná. Zoha říká: „Manan musí ve své zemi (Libye) nosit hidžáb, ale v Pákistánu, pokud ho nechcete nosit, je to v pořádku. Lidé vás nebudou soudit. Ale když nechcete nosit hidžáb v Libyi, už si myslí, že nejste dobrá muslimka.“ Manan: „Mohu nosit hidžáb a zároveň mohu nosit šortky. Nejdůležitější je, abych měla přikryté vlasy.“

Oblečení, které bude plně zakrývat tělo, musejí muslimky nosit i při koupání a plavání na veřejnosti. Naše respondentky se koupat nechodí, znají ale způsob, jak toto pravidlo obejít. Hidžáb a podobné oblečení musí žena nosit jenom v přítomnosti cizích mužů a některých žen. Manar na toto téma říká: „V soukromém bazénu před svou rodinou můžu nosit bikiny.“ V některých zemích ale ženám v zásadě vůbec nedoporučují koupat se na veřejnosti, ani v jejich běžném oblečení.

O odsouzení se strany lidí v muslimských zemích mluví i respondentka, s níž hovořila Anna-Mari Almily²⁵⁾: „Vysvětlovala, že chodí plavat kvůli svým dětem – chce být se svými dětmi a dělat s nimi věci, které jsou důležité, například je chce naučit plavat. Navíc podle ní většinu muslimských rodičů vůbec nenapadne, že by dívka mohla mít takové koníčky jako plavání“.

Manar: „V létě si vybírám materiál, v němž mi nebude horko. To, co mám na sobě teď, v létě nosit nemohu, protože venku je na to příliš horko. Mohu nosit šortky. Zvykla jsem si na to.“ Jak už jsme zmiňovaly, dnes si mladé muslimky vybírají oblečení, v němž se budou cítit pohodlně. Zpočátku tomu tak ale rozhodně nebylo. V sedmém století se oblečení na Arabském poloostrově vyrábělo z vlny, velbloudí a kozí srsti a z hedvábí. Některé tkaniny byly velmi jemné, dokonce byly průsvitné, ale rozhodně nebyly příliš poddajné. Některé z dnešních typů muslimského oblečení, které se vyvíjely zejména v Evropě během posledních dvou desetiletí, jsou založeny na poddajných, strojně pletených textiliích a tkaninách z pružného vlákna, což by v dobách Mohameda bylo nepředstavitelné. Dnes si muslimky podle možností tkaniny a materiály velmi vybírají. Některé už dávno Korán neberou tak doslovně a zahalují si jenom části těla, které cítí nutnými zahalit (případně se nezahalují vůbec). Přestože však dnes již existuje řada k nošení příjemných materiálů, počasí v zemích, v nichž převážné množství muslimek žije, stejně dělá každodenní nošení burky nebo hidžábu ve tmavých barvách skutečnou zkouškou, ale málokdo s tím dnes něco může udělat.

Korán a jeho vliv na lidi

Začátek zahalování žen byl spojen s oficiálním dokumentem. Původní pramen počátku zahalování spojeného s islámem vypátral Farzana Hassan²⁶⁾:

První univerzální dekret, vyžadující zahalování tváří muslimských žen, přišel mnohem později – ve třetím století, v časech dynastie Mameluků v Egyptě. Těmito vládci bylo vydáno několik dekretů o tom, že ženy musejí být plně zahaleny, když se objevují na veřejnosti. To, co bylo kdysi známkou aristokracie a šlechty, bylo teď nařízeno prostým lidem jako náboženské dogma. Postupně to začalo být považováno za islámský symbol ve většině muslimských zemí. V jihoasijských zemích byl k zahalování vlasů často používán dlouhý šátek – dupatta. Ženy z více konzervativních domů byly povinny nosit burku – plášť, který zakrývá celé tělo a obličej. Na arabském Blízkém východě přijaly ženy jako formu zahalování hidžáb, abáju a nikáb. Žádná historická analýza zahalování v islámu by však nebyla kompletní bez zkoumání Koránu jako historického dokumentu.

Jak se musí oblékat žena podle Koránu?

Korán obecně vyzývá všechny věřící, nejenom ženy, aby se odívali skromně (7:26, 24:30–31). Oblečení by nemělo zvýrazňovat tělesné tvary a tělesnou krásu. Není předepsán žádný konkrétní typ oděvu, je uveden jen obecný popis toho, co je zapovězeno. Přitažlivé části těla by měly být zakryty, s výjimkou tváře, rukou a nohou. Obecně se muslimům nedoporučuje, aby se nadměrně zabývali osobní krásou, je však povoleno mít rozmanitou garderobu. Zlato a hedvábí jsou dovoleny jen ženám. Korán také vyzývá, aby lidé „cudně klopili zrak a střežili svá pohlaví“. Korán (súra 33, verš 59) říká: „Proroku, řekni manželkám svým, dcerám svým i věřícím ženám, aby přitahovaly k sobě své závoje! Toto bude nejvhodnější k tomu, aby byly poznány a nebyly uráženy.“ V islámu je definován awrah (aurat, doslova „nahota“, „hanba“), tedy intimní části těla, které se neukazují veřejně a musejí být zakryty. Různé náboženské školy awrah popisují různě, ale podle extrémních výkladů je awrah celé tělo ženy. Každopádně do něj patří vlasy, které by měly muslimky odhalovat jen doma před svými nejbližšími mužskými příbuznými.²⁷⁾

Je vidět, že Korán neupřesňuje, co chce na ženách vidět. Mluví o skromnosti, což určitě lze interpretovat různě. Našich respondentek jsme se zeptaly na spojení mezi Koránem a oblečením. Všechny tři dívky stavějí pět základních pilířů islámu výše než zahalování. Připomeňme si, že Manan vůbec nenosí hidžáb, ale za muslimku se považuje. Zoha a Manar spojují svou identitu s nošením hidžábu, ale ani ony se o Korán příliš neopírají a více se přiklánějí k tradicím a osobním pocitům. Manar říká: „Existují i důležitější věci než nosit hidžáb, například dodržovat Ramadán. Nezáleží na tom, jestli budete nosit hidžáb nebo ne, to nevypovídá o tom, zda jste ‚dobrý muslim‘. Některé ženy nosí hidžáb jenom kvůli lidem ve svém okolí.“ Zeptali jsme se Manar, zda ví, co je o oblečení napsáno v Koránu. „Nepamatuji se přesně,“ odpověděla Manar. Existuje ale i zcela opačný názor, který ve své práci uvádí Irene Zempi: Někteří účastníci identifikovali sami sebe jako „praktikující muslimy“ a nastavili parametry náboženské zbožnosti: „dobrý“ muslim versus „špatný“ muslim. Zdůraznili, že nikáb představuje vyšší úroveň víry než hidžáb. Hannan (2011, 81) tvrdí, že nošení nikábu je často předpokladem k tomu být „dobrým praktikujícím muslimem“.²⁸⁾

Je rozdíl mezi praktikujícím muslimem a někým, kdo se prostě muslimem nazývá. Mohu se nazývat praktikující muslimkou, ale předtím, než jsem začala stále nosit nikáb, jsem byla muslimkou jen podle názvu. Praktikování islámu prostřednictvím zahalování je „šestý pilíř Islámu“.²⁹⁾

Jak jsme pochopily u našich respondentek, jejich osobní zkušenost je spojena především s pocity a chápáním jejich víry. Nelze proto říci, který názor je správný a který ne, každý se rozhoduje sám za sebe. Jedna věc je ale zřejmá: musíme respektovat cizí život a musíme nechat ženy, aby se o svém oblečení rozhodovaly samostatně.

Proč muslimky opouštějí tradici nošení tradičního oblečení zcela a při stěhování do České republiky? Jaký je význam tradičního oblečení pro stoupenky islámu?

Nutnost, zvyk nebo výběr

Prostudovaly jsme muslimská fóra, na nichž muslimské ženy vysvětlují svůj vztah k hidžábu. Zde je jedna citace: „Smyslem islámského oblečení není ženy diskriminovat, ale naopak jim umožnit, aby se mezi muži mohly cítit bezpečně a nebyly jimi vnímány jako erotické objekty, ale jako plnohodnotné lidské bytosti, kolegyně a spolupracovnice. Muslimská žena chce, aby její oblečení připomínalo cizím pohledům Boha, a mužům říkalo, že je slušná a není k mání³⁰⁾ Existují ale i jiné názory. Podle některých lidí mnoho muslimských žen vypadá, jako by byly nuceny dodržovat tradice proti své vůli. Některé ženy naopak své oblečení vůbec nevztahují k mužům a jiným lidem.

Respondentka ze Saudské Arábie a my

Abychom pochopili, proč se ženy rozhodují nosit nebo nenosit hidžáb, určitě se musíme seznámit s osobními příběhy. Téměř každý osobní příběh je dnes ale formován i společností, v níž člověk vyrůstá a žije. Tato společnost je často základním aspektem pro přijetí našeho rozhodnutí. O tom píše Anna-Mari Almila³¹⁾:

Náboženské prostředí zahrnuje věřící rodiny, madrasy (islámské náboženské školy) a náboženský kontext. Madrasy a náboženská kázání mohou mít na studenty vliv. Mohou ovlivnit jejich chování dvěma způsoby. Jeden je normativní: inspiruje mladé lidi prostřednictvím atmosféry vytvořené starší generací a napodobováním jejího typu chování. Druhý je psychologický (non-normativní): ovlivňuje mladé lidi podáváním množství informací, motivujících k úvahám o náboženství.

Dívky, které žijí v náboženském prostředí, např. v muslimské rodině či v určitých náboženských sektách, nebo navštěvují náboženské školy, s větší pravděpodobností přijmou hidžáb. Ženy, zahalující si vlasy, svědčí o větších náboženských životních zkušenostech, zejména z madrasy (náboženské školy).

Zoha říká: „Byla jsem jedinou dívkou ve školní třídě, která nosila hidžáb.“

Dále pokračuje: „V Pákistánu není důležité, aby bylo zahalené celé tělo, jsou tam ale ženy, které nosí burku, kalhoty nebo tradiční dlouhé šaty. Moje sestra například narozdíl ode mne nenosí hidžáb. Jenom se snaží oblékat skromně.“

Prostředí může mít také opačný vliv. O své zkušenosti s životem v Evropě a o předsudcích o muslimcech vypovídá jedna z respondentek již zmiňované Anny-Mari Almily³²⁾:

„Mému manželovi v práci řekli, že by se mu snáze pracovalo, kdyby jeho manželka nenosila hidžáb. Tak jsem ho sundala, ale dodnes toho lituji a stydím se o tom mluvit.“ Respondentka Manar poukazuje na dvě protichůdné situace: když dívka v muslimské rodině nechce nosit hidžáb, a naopak když dívka samostatně přijme rozhodnutí hidžáb nosit a být tak blíž svému náboženství: „V některých rodinách dívky na nošení hidžábu nijak zvlášť nepřipravují. Jenom jim říkají, že by ho měly nosit, a dívky vůbec

nenapadne, že by měly dělat něco, co nechtějí... Děvčata prostě vidí, že všichni kolem nich hidžáb nosí, a chtějí být jako maminka. Takže zkrátka vědí, že by měly hidžáb nosit," říká Manar.

Vidíme zde v praxi princip, kdy sociální prostředí ovlivňuje člověka především přístupem k němu a způsobem budování vztahů s ním. Nucení a násilí vyvolávají odtržení, zatímco při vyvolání zájmu jsou lidé, včetně dětí, více vtaženi do procesu. Pro děti je matka vzorem toho, jak vypadá dospělá žena. Při znalém použití této informace rodiče vychovávají dítě jako svůj prototyp, což často není správné. Naše respondentky Manar a Zoha samy měly zpočátku k nošení hidžábu negativní postoj.

„Když jsem byla mladší, byla jsem naštvaná, že mám nosit hidžáb; teď je ale hidžáb součástí mé osobnosti," říká Manar.

Zoha uvádí: „Dříve jsem po určitou dobu hidžáb nosila, a pak jsem ho sundala, možná proto, že jsem nebyla připravená. Nosila jsem ho po dobu dvou let ve škole. Teď už ho nosím pořád.“

Na otázku, proč nosí hidžáb, Manar a Zoha řekly, že odpověď je v jejich víře. Vyjádřily tedy obě stejnou myšlenkou, že nošení specifického oblečení není důkazem žádné víry, a že nejdůležitější jsou skutky. Obě řekly, že opravdu vnímají hidžáb jako neoddelitelnou část sebe samé. Získaly s ním sebedůvěru a stal se již pro ně součástí jejich osobností. A stalo se to především proto, že pochopily svou víru.

Zoha řekla: „Moje babička chtěla, abych hidžáb nosila, ale nikdy mě nenutila, bylo to čistě moje rozhodnutí. Nebylo to kvůli tomu, že ho nosí moje mamka. Nikdo mi nic neřekne, jestli ho (hidžáb) sundám. Ode dne, kdy ho mám na sobě, se cítím jistější, blíží ke svému náboženství. Hidžáb ukazuje, že jsem holka a jsem muslimka. Je součástí mé identity, nosím ho ráda.“

Zeptaly jsme se dívek, zda neměly touhu v České republice hidžáb sundat.

„Nemůžete si uříznout vlastní ruce, protože je potřebujete. Takže ne," odpovídá Manar.

Manan odpověděla: „Pro některé z mých kamarádek je moc divně sundávat hidžáb během cestování, protože Bůh na vás dohlíží, ať jste kdekoli.“

Na jiné muslimky, které se vzdaly hidžábu, mají naše respondentky jediný názor: cizí život se jich žádným způsobem netýká. Manar k tomu uvedla: „Je mi jedno, jestli někdo nosí nebo nenosí hidžáb. To není můj život, nemůžu nikoho nutit, aby něco dělal. Každé náboženství je spíš záležitost pocitů a osobnosti, chování. Když vás někdo nutí dělat nějaké věci, není to správné. Pokud tomu nevěříte, nedělejte to.“

Zoha řekla: „Moje kamarádka Manan je z Libye, je muslimka, ale nechce nosit hidžáb. V Pákistánu a v Libyi se ženy oblékají různě, liší se od sebe, ale společně vždy mají to, že si musí pokrývat hlavu a snažit se oblékat co nejskromnějším způsobem.“

Manan, nám řekla, že se jí hidžáb nelíbí a necítí se v něm pohodlně. Ale přísná pravidla v Libyi ji nutí, aby ho doma nosila, když se vrací z Čech: „Nosím hidžáb v své zemi, ale tady (v ČR) už ho nenosím. Nosím ho nerada, ale tam bych ho nosit měla, kvůli společnosti a kultuře, protože u nás (v Libyi) lidé ženy, které nosí hidžáb více respektují, a pokud ho nechceš nosit, budou se na tebe dívat jiným způsobem," říká Manan.

O podobné praxi mluvila i Manan: „V mé zemi (v Saudské Arábii), nemusíte nosit hidžáb, ale ženy ho nosí, aby respektovaly tradice.“ Všichni určitě víme o přísných státních a společenských standardech v Saudské Arábii a jiných muslimských zemích. Není tajemstvím, že státní politika tam je těsně spojena s náboženstvím a Koránem, ale Manar nám ukázala, že uvnitř rodiny mohou být a jsou vlastní pravidla, které dělají život dívek lepším.

Mužské oblečení³³⁾

Hidžáb jako ochrana

V muslimských zemích má hidžáb pro ženy i pro společnost několik velmi různých významů. Nejčastěji jej žena vnímá jako vyjádření své víry nebo ochranu před sexuálním násilím. Během různých rozhovorů respondentky zdůrazňovaly, že nošení nikábu slouží také jako prostředek ochrany před mužskými pohledy. Dívky se cítí být „neviditelnými“ a mají pocit bezpečí, díky tomu, že nikáb slouží jako ochrana před tím, aby s nimi bylo zacházeno jako se sexuálními objekty. Z tohoto úhlu pohledu tedy nošení nikábu ženě umožňuje se s jistotou pohybovat na veřejnosti bez pocitu bezmocnosti a strachu z možnosti, že bude znásilněna.³⁴⁾

Anna-Mari Almila³⁵⁾ mluví o tlaku okolního prostředí. Tlak prostředí působí ve dvou směrech: ve směre, když praxe nošení hidžábu je převládající v sociálním prostředí, je tradice. A když je hidžáb používán jako nástroj ochrany před násilím.

K tomuto názoru lze říci pouze to, že dobrá psychická pohoda je někdy nejlepší obranou, protože nebezpečí je jen v naší hlavě. Reálný útok a amorální myšlení nejde zrušit hrou na schovávanou.

Jaké jsou rozdíly mezi chápáním zahalování v Evropě a v muslimských zemích? Jak se k zahalování stavějí Češi a Evropané?

Východ je choulostivé téma

Evropa a Blízký východ jsou si natolik nepodobné a zároveň se geograficky nacházejí natolik blízko, že je zde reálná obava ze vzájemného ovlivňování. Nacionalistické nálady víří celou Evropou. Mají řadu příčin, ale jedna z nich je zřetelná: noví sousedé, východní migranti. Příčiny negativního vnímání, a někdy až agresivních reakcí na tradiční muslimské oblečení se snažila zmapovat Anna-Mari Almila³⁶⁾:

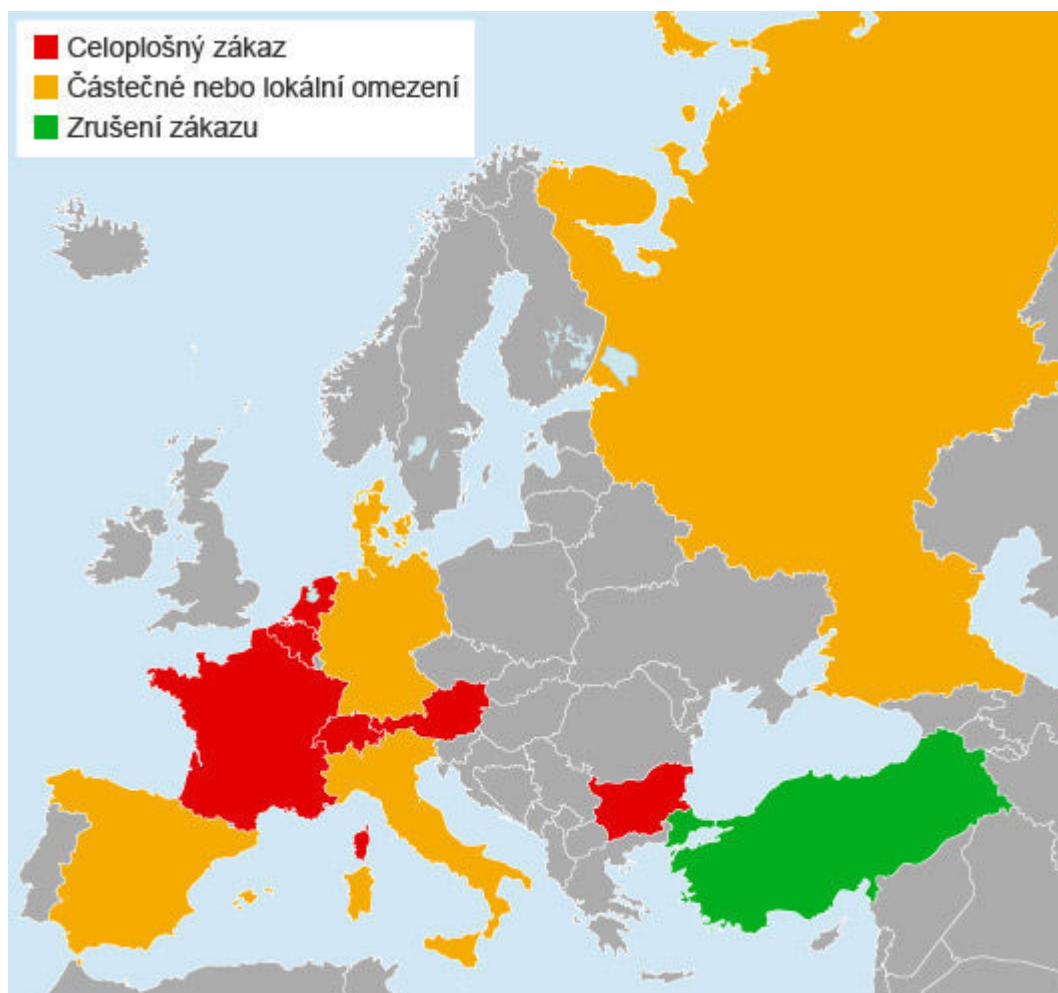
Jak jsme viděli výše, různé styly zahalování vyvolávají různé politické a legislativní reakce. Zahalení obličeje vyvolává mnohem silnější reakce než „šátek“. Různé autory došli k závěru, že existují negativní historické asociace, které jsou spojené se zakrytým obličejem: zahalený obličej nám neposkytuje dostatek podnětů, abychom mohli správně interpretovat pohyby pod velkým povrchem tkaniny, zakrývající ženské tělo a tvář. Problém v chápání závoje spočívá v tom, že v současné evropské módě je moderní, dobře přiléhající oblečení považováno za evropské a známé, kdežto to muslimské je „cizí“. (Rublack, 2010).

Naše respondentky nám řekly, že v České republice nenarazily na žádné nepochopení nebo agresivitu. Určitá míra předsudků je ale přítomná. Dá se to vysvětlit tím, většina Čechů se s praxí zahalování v běžném životě prakticky nesetkává. „Na univerzitě jsem nikdy nečelila žádné kritice kvůli tomu, že mám na sobě hidžáb. Možná si o tom lidé povídají mezi sebou, já jsem si ale nikdy nevšimla, že by se ke mně někdo choval jinak jen proto, že nosím hidžáb,“ říká Manar.

Dále pokračuje: „Je jasné, že v mé zemi je nošení hidžábu normální, kdežto tady si mě lidé prohlížejí. Není to ale z nepřátelství, jen jsou zvědaví. Někdy se jim snažím podívat do očí a oni začnou předstírat, že se na mě nedívají, já ale vím, že ano. To je ale v pořádku, je to něco, co ve vaší zemi nevidáte. Někteří lidé o mně smýšlejí negativně, ale není jich mnoho. Osobně jich se potkala jen pár.“ V rámci Evropy ale existují reálné zákony proti nošení tradičního islámského oblečení. Jak je vidět dále, většinou se týkají nejradikálnějších druhů oblečení. Na hidžáb, který nosí naše respondentky, se tyto zákony nevztahují, proto k nim nemáme žádný komentář.

Francie byla první evropskou zemí, která již v roce 2011 zakázala plné zahalování obličeje.³⁷⁾ *Přijala také lokální zákazy nošení burkini. V roce 2016 příklad Francie následovaly Švýcarsko – švýcarská Národní rada schválila zákaz nošení burek v celé zemi, a Nizozemsko – země přijala zákon zakazující zahalování tváře na veřejných místech, jako jsou školy, nemocnice a hromadná doprava. V Bulharsku parlament v září 2016 schválil zákon, který ženám zakazuje nosit na veřejnosti závoje, šátky nebo jiné oděvy, zahalující obličej. V následujícím roce přijalo Rakousko zákon o zahalování obličeje na veřejnosti. Rovněž v roce 2017 Německo zakázalo zahalování obličejů německým úřednicím a členkám armády, učitelky nesmějí chodit do práce s náboženskými symboly. Podobné zákony přijaly Itálie již v roce 2006 a Dánsko v roce 2008. Oba zákony mluví o lokálním zákazu nošení veškerých náboženských pokrývek hlavy a dalších odhalených částí těla. V Dánsku se ale zákaz týká jenom soudců a soudkyň.*

O tom, že cizinci jsou také lidé, a o tom že nám cizí kultura nemusí vždycky připadat správná a adaptovatelná, mluvit nebudeme, protože to není naše témata. Ano, popsané okolnosti mají vliv na život žen, ale kultura těchto žen má zároveň velký vliv na Evropany, proto nevidíme důvod zde toto téma rozvíjet.

Zákazy a omezení v**zahalování žen v Evropě³⁸⁾**

Dnes se mnoho lidí snaží provádět výzkumy, týkající se života muslimů v pro ně cizí kultuře, a snaží se přitom postavit na jejích místech. Chtějí tím ukázat svou účast na řešení problémů muslimských migrantů v Evropě. Někdy to ale může být zavádějící. Příklady uvádí Anna-Mari Almila³⁹⁾:

Za příklad mohou sloužit dva články v bezplatném časopisu Město, který vychází v Helsinkách. Oba autoři článků (jeden muž, který týden nosil burku, a jedna žena, která jeden den nosila nikáb) po krátkodobém nošení závoje vyjadřují své názory na tuto tradici a vypovídají o svých pocitech nepohodlí při jeho nošení. Neberou ovšem v úvahu fakt, že jejich názor by mohl být kulturně podmíněný. Nepochopení se ale nevyskytuje jenom na jedné straně kulturního konfliktu. Přísná muslimská pravidla někdy svírají mladým muslimkám hrdlo, ty ale přesto chtějí změny. Slova naší respondentky Manan ukazují, že nucení a odsuzování jsou v islámské společnosti stále přítomné.

„Některé rodiny budou násilím nutit děti nosit hidžáb, i když to ony nechtějí. Nikdy je nepustí do světa bez něho. Mám kamarádky, které v Libyi hidžáb nenosí, a lidé na ně reagují negativně, nerespektují je,“ uvádí Manan.

Zatímco dívky, které hidžáb nenosí, jsou automaticky představovány ve špatném světě (v Libyi), Zoha z Pákistánu mluví o druhé poloze stejného problému: „Když nosím hidžáb (v Pákistánu), jsem automaticky považována za dobrou, slušnou a skromnou.“

Na tom vidíme, že povrchní úsudky založené na napodobování nebo nenapodobování zavedených pravidel nebo šablon jsou vlastní jak Evropanům, tak ve velké míře i muslimům. Z důvodu absence

touhy pochopit svůj vlastní národ vzniká i nepochopení cizích kultur. Intolerance v průběhu staletí způsobuje konflikty, které vznikají kvůli obyčejnému oblečení jen proto, že toto oblečení nosí zvláštní sociální skupina. Velmi často přitom chování této skupiny, ať už je správné nebo ne, nemá se samotným oblečením žádné přímé spojení.

Závěr

Cílem naší práce bylo, najít příčiny zachovávání tradice nošení hidžábu a jiného muslimského oblečení, a spojení tohoto oblečení s vírou a dalšími faktory. Chtěly jsme ověřit, jestli ženy a muži dodnes čerpají svůj životní styl z Koránu a jeho interpretace, nebo zda je hidžáb už jenom nástrojem manipulace ženami a islámskou společností, nebo se prostě jedná o pohodlné oblečení v podmínkách života v zemích s horkým počasím. S řešením těchto otázek nám pomohly respondentky, které se neostýchaly mluvit a vyjádřit svůj názor. Pozitivně nás překvapilo, s jak velkým entuziasmem jsou muslimky připraveny vyprávět o své kultuře. Zjistily jsme ale, že někdy vůbec nejsou objektivní. Každopádně jsme si s nimi bez problémů domluvily na ulici na schůzku, a potom jsme se od nich dozvěděly mnoho věcí, které v našich otázkách dokonce ani nezazněly. Na základě rozhovorů s našimi respondentkami jsme zjistily, že jednou z nejdůležitějších věcí, která ovlivňuje rozhodnutí žen nosit nebo nenosit hidžáb, je rodina a výchova.

Z rozhovoru s respondentkami a na základě studia odborné literatury jsme pochopily, že Korán nebyl katalyzátorem rozvoje všech islámských tradic. Tradice oblékání muslimek vznikla z již dříve existující tradice oblékání bohatých žen, které vzhledem ke svému postavení nechtěly svou krásu ukazovat obyčejným lidem. Později se vlivem rozvoje islámu pokrývání hlavy a obličeje rozšířilo i k prostým ženám. Zahalování bylo odůvodněno požadavkem Koránu, a tudíž Alláha, na skromnost, k čemuž ideálně mohlo sloužit už existující oblečení. Z toho důvodu nám respondentky během rozhovoru nebyly schopny přesně říci, co Korán o jejich oblečení říká. Poznaly jsme také, že hidžáb a podobné oblečení je jenom pohodlnou lidskou interpretací doporučení daných Koránem.

Ve výzkumu jsme se nejvíce zaměřily na hidžáb, protože je nejpopulárnější a nejrozšířenější. Při studiu osobního významu hidžábu pro muslimské ženy jsme nenarazily na žádné těžkosti kromě jedné: na tuto otázku existují dvě protichůdné odpovědi. Jeden názor říká, že k nošení hidžábu je žena nucena rodinou a sociálním prostředím, na druhé straně je tu názor, že nošení hidžábu je naopak vědomým rozhodnutím žen a je spojeno především s jejich vztahem k víře, Alláhovi a posvátně knize. Tyto dva silné argumenty vyžadují od výzkumníků opatrného přístupu k jednotlivým případům. Nás nutily vyhybat se příliš subjektivním názorům, spojeným s tím, že jsme vychovaní v různých kulturách, a také vyhnout se etnocentrismu, tedy posuzování cizí kultury jenom na základě svých znalostí. Pro všechny tři naše respondentky je víra důležitou součástí života. Všechny tři potvrdily, že pro jejich víru je nejdůležitější věcí pět pilířů, a žena bez hidžábu pro ně nepřestává být muslimkou. Manan z Libye odmítla nošení hidžábu. Přestože se považuje za muslimku, je pro ni hidžáb zbytečnou věcí, zatímco ostatní dvě dívky naopak považují hidžáb za součást své identity a cítí se bez něho „jako bez ruky“.

V části práce, kde jsme analyzovaly diskriminaci muslimských migrantů ze strany Evropanů, jsme byly překvapené tím, jak silně lidé v Evropě chrání svou kulturu před „rizikem islamizace“. Lidé v různých zemích (včetně islámských) těžko rozumějí cizím kulturám, a někdy i etnickým rysům některých lidí. Projevují rasismus a bezohlednost vůči lidem jiné národnosti, nesnaží se pochopit kořeny tradic cizích kultur. Týká se to ale pouze určité části obyvatelstva. Naše respondentky se v České republice nikdy

nesetkaly s žádnou diskriminací nebo s nějakými předsudky a nikdy se z tohoto důvodu necítily v Praze nepohodlně. Velká část obav Evropanů je samozřejmě spojena s chováním migrantů, ale to už není téma naší práce. Zákaz zahalování tváře je možné racionálně pochopit, někdy ale nedává smysl, protože člověk v obyčejné masce by na ulici neklid nevyvolával.

Spolupráce při tomto výzkumu nám dala možnost vyzkoušet si teorii sběru dat pro kvalitativní výzkum pomocí polostandardizovaných rozhovorů v praxi. Během práce při výzkumu jsme provedly rozhovory, které byly velmi zajímavé pro naše všestranné vzdělání. Pomohly nám lépe pochopit islámskou kulturu, ale také začít více dávat pozor na kořeny a tradice jiných kultur, více respektovat aspekty cizího života, a také nám umožnily praxi v anglickém jazyce, protože respondentky neuměly česky. Tato zkušenost určitě změnila náš pohled na provádění výzkumů a naučila nás více si důvěřovat a neostýchat se hledat respondenty na různých místech a navrhopvat jim spolupráci.

Seznam literatury

Tištěné zdroje:

HILLENBRAND, Carole. *Islám: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Paseka, 2017. ISBN 978-80-7432-685-1

MENDEL, Miloš. *Muslimové a jejich svět: o víře, zvyklostech a smýšlení vyznavačů islámu*. Praha: Dingir, 2016. ISBN 978-80-86779-42-3.

ZIKMUND, Martin T. *Po cestách kamenitých: o životě, islámu a křesťanské víře*. Praha: Vyšehrad, 2013. ISBN 978-80-7429-394-8

Databáze EBSCO:

ALMILA, Anna-Mari. *Hijab as Dress: Muslim Women's Clothing Strategies in Contemporary Finland*. University of Aberdeen, 2014. ISNI: 0000 0004 5361 8074 . Databáze: British Library EThOS

FAYYAZ, Waseem-KAMAL, Anila. *Psychosocial Factors Related to Practicing Hijab Among Muslim Women in Pakistan*. Journal of Behavioural Sciences. 2017, Vol. 27 Issue 2, p80-101. 22p. ISSN: 1028-9097. Databáze: Academic Search Complete.

HASSAN, Farzana. *A Brief History of the Veil in Islam*. Peace Magazine. Jul-Sep2011, Vol. 27 Issue 3, p15-30. 2p. 1 Black and White Photograph. ISSN: 0826-9521.

ZEMPI, Irene. *'It's a part of me, I feel naked without it': choice, agency and identity for Muslim women who wear the niqab*. Ethnic & Racial Studies. Aug2016, Vol. 39 Issue 10, p1738-1754. 17p. ISSN: 0141-9870. Databáze: Academic Search Complete

Internetové zdroje

BREZINA, Ivan. *5 způsobů zahalování muslimských žen*. 24.10.2015. G.cz[Online]. Dostupné z: <https://g.cz/5-zpusobu-zahalovani-muslimskych-zen/>

Grafika: *Burkiny, čador, burka, nikáb. K zákazu či omezení zahalování sahají v Evropě další země*. Aktualne.cz [online]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/evropske-zeme-a-zakaz-zahalovani/r~48895ebc38ea11e48445002590604f2e/v~hint/>

KARLÍK, Tomáš. *Proč jsou nuceny nádherné muslimky skrývat své tváře? Jak to odůvodňuje Korán?* [online]. National Geographic Magazine. 28.05.2018. Dostupné z: <https://www.national-geographic.cz/clanky/proc-jsou-nuceny-nadherne-muslimky-skryvat-sve-tvare-ja-k-to-oduvodnuje-koran-20180528.html?photo=1>

Kde všude jsou burky a nikáby zakázány? [online]. Info.cz.16.10.2016. Dostupné z: <https://www.info.cz/svet/kde-vsude-jsou-burky-a-nikaby-zakazane-1379.html>

MICHŇÁKOVÁ, Lucie. *Žena v islámské společnosti: bakalářská práce*. Olomouc, 2012. Dostupné z: <https://theses.cz> .

Ženy a jejich postavení v islámu. Islam Info[Online]. 18. 10. 2010. Dostupné z: <http://www.islaminfo.estranky.cz>

Stručné dějiny Islámu. [online]. Signály.cz: Cejsk. 19.10.17. Dostupné z: <https://cejsk.signaly.cz/0710/strucne-dejiny-islamu>

Seznam obrázků

Obrázek č. 1 Ukázka šíření Chalífátu a adekvátně islámu od roku 632. Dostupné z Wikimedia Commons.[Online] <https://commons.wikimedia.org>

Obrázek č. 2 Burkiny. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/evropske-zeme-a-zakaz-zahalovani/r~48895ebc38ea11e48445002590604f2e/v~hint/>

Obrázek č. 3 Hidžáb. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/evropske-zeme-a-zakaz-zahalovani/r~48895ebc38ea11e48445002590604f2e/v~hint/>

Obrázek č. 4 Šajla. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/evropske-zeme-a-zakaz-zahalovani/r~48895ebc38ea11e48445002590604f2e/v~hint/>

Obrázek č. 5 Nikáb. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/evropske-zeme-a-zakaz-zahalovani/r~48895ebc38ea11e48445002590604f2e/v~hint/>

Obrázek č. 6 Burka. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/evropske-zeme-a-zakaz-zahalovani/r~48895ebc38ea11e48445002590604f2e/v~hint/>

[2e/v~hint/](#)

Obrázek č. 7 Čádor. Dostupné z:

<https://zpravy.aktualne.cz/evropske-zeme-a-zakaz-zahalovani/r~48895ebc38ea11e48445002590604f2e/v~hint/>

Obrázek č.8 Abája. Dostupně z: Getty images[Online].

<https://www.gettyimages.com/license/78066755>

Obrázek č. 9 Respondentka ze Saudské Arábie a my. Vlastní foto.

Obrázek č. 10 Mužské oblečení. Dostupné z:

<https://www.ebay.com.au/itm/Men-Dubai-Clothes-Muslim-Thobe-Abaya-Robe-Daffah-Dishdasha-Islami-c-Kaftan-New-/112331402505>

Obrázek č.11 Zákazy a omezení v zahalování žen v Evropě. Dostupné z:

<https://zpravy.aktualne.cz/evropske-zeme-a-zakaz-zahalovani/r~48895ebc38ea11e48445002590604f2e/v~hint/>

Počet shlédnutí: 186

1)

MENDEL, Miloš. *Muslimové a jejich svět: o víře, zvyklostech a smýšlení vyznavačů islámu*. Praha: Dingir, 2016. ISBN 978-80-86779-42-3.

2)

ZIKMUND, Martin T. *Po cestách kamenitých: o životě, islámu a křesťanské víře*. Praha: Vyšehrad, 2013. ISBN 978-80-7429-394-8

3)

HILLENBRAND, Carole. *Islám: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Paseka, 2017. ISBN 978-80-7432-685-1

4)

ALMILA, Anna-Mari. *Hijab as Dress: Muslim Women's Clothing Strategies in Contemporary Finland*. University of Aberdeen, 2014. ISNI: 0000 0004 5361 8074 Databáze: British Library EThOS.

5)

ZEMPI, Irene. *'It's a part of me, I feel naked without it': choice, agency and identity for Muslim women who wear the niqab*. Ethnic & Racial Studies. Aug2016, Vol. 39 Issue 10, p1738-1754. 17p. ISSN: 0141-9870. Databáze: Academic Search CompleteIrene.

6)

MICHŇÁKOVÁ, Lucie. *Žena v islámské společnosti: bakalářská práce*. Olomouc, 2012.

7)

KARLÍK, Tomáš. *Proč jsou nuceny nádherné muslimky skrývat své tváře? Jak to odůvodňuje Korán?* [online]. National Geographic Magazine. 28.05.2018. Dostupné z:

<https://www.national-geographic.cz/clanky/proc-jsou-nuceny-nadherne-muslimky-skryvat-sve-tvare-ja-k-to-oduvodnuje-koran-20180528.html?photo=1>

8)

Ukázka šíření Chalífátu a adekvátně islámu od roku 632 do 2. poloviny 8. století. Dostupné z Wikimedia Commons. [Online] <https://commons.wikimedia.org>

9)

Burkiny. Dostupné z:

<https://ru.depositphotos.com/182566376/stock-photo-attractive-woman-muslim-swimwear-burkini.html>

10) 12) 14) 16) 18) 20) 22)

Grafika: Burkiny, čádor, burka, nikáb. K zákazu či omezení zahalování sahají v Evropě další země.

14.07.2017. Aktualne.cz [online]. Dostupné z:

<https://zpravy.aktualne.cz/evropske-zeme-a-zakaz-zahalovani/r~48895ebc38ea11e48445002590604f2e/v~hint/>

11)

Hidžáb. Dostupné z: Aktualne.cz [online].

<https://zpravy.aktualne.cz/evropske-zeme-a-zakaz-zahalovani/r~48895ebc38ea11e48445002590604f2e/v~hint/>

13)

Šajla. Dostupné z: Aktualne.cz [online].

<https://zpravy.aktualne.cz/evropske-zeme-a-zakaz-zahalovani/r~48895ebc38ea11e48445002590604f2e/v~hint/>

15)

Nikáb. Dostupné z: Aktualne.cz [online].

<https://zpravy.aktualne.cz/evropske-zeme-a-zakaz-zahalovani/r~48895ebc38ea11e48445002590604f2e/v~hint/>

17)

Burka. Dostupné z: Aktualne.cz [online].

<https://zpravy.aktualne.cz/evropske-zeme-a-zakaz-zahalovani/r~48895ebc38ea11e48445002590604f2e/v~hint/>

19)

Čádor. Dostupně z: Wikipedie[Online]. <https://wiki2.org/en/Chador>

21)

Abája. Dostupně z: Getty images[Online]. <https://www.gettyimages.com/license/78066755>

23) 24) 26)

HASSAN, Farzana. *A Brief History of the Veil in Islam*. Peace Magazine. Jul-Sep2011, Vol. 27 Issue 3, p15-30. 2p. 1 Black and White Photograph. ISSN: 0826-9521.

25) 32) 34) 35) 36) 39)

ALMILA, Anna-Mari. *Hijab as Dress: Muslim Women's Clothing Strategies in Contemporary Finland*.

University of Aberdeen, 2014. ISNI: 0000 0004 5361 8074 . Databáze: British Library EThOS

27)

BREZINA, Ivan. *5 způsobů zahalování muslimských žen*. 24.10.2015. G.cz[Online]. Dostupně z:

<https://g.cz/5-zpusobu-zahalovani-muslimskych-zen/>

28)

ZEMPI, Irene. *'It's a part of me, I feel naked without it': choice, agency and identity for Muslim women who wear the niqab*. Ethnic & Racial Studies. Aug2016, Vol. 39 Issue 10, p1738-1754. 17p. ISSN: 0141-9870. Databáze: Academic Search Complete

29)

ZEMPI, Irene. *'It's a part of me, I feel naked without it': choice, agency and identity for Muslim women who wear the niqab*. Ethnic & Racial Studies. Aug2016, Vol. 39 Issue 10, p1738-1754. 17p. ISSN: 0141-9870. Databáze: Academic Search Complete

30)

Ženy a jejich postavení v islámu. Islam Info[Online]. 18. 10. 2010. Dostupně z:

<http://www.islaminfo.estranky.cz/clanky/spolecnost/zeny-a-jejich-postaveni-v-islamu.html>

31)

ALMILA, Anna-Mari. *Hijab as Dress: Muslim Women's Clothing Strategies in Contemporary Finland*.

University of Aberdeen, 2014. ISNI: 0000 0004 5361 8074 . Databáze: British Library EThOS

33)

Obz.8. Dostupné z: www.ebay.com

37) 38)

Kde všude jsou burky a nikáby zakázané? [online]. Info.cz. 06.10.2016. Dostupně z:

<https://www.info.cz/svet/kde-vsude-jsou-burky-a-nikaby-zakazane-1379.html>

From:

<https://www.hks.re/wiki/> - **Hospodářská a kulturní studia (HKS)**

Permanent link:

<https://www.hks.re/wiki/ls2018:islam>

Last update: **29/05/2024 19:37**

